

Vērtspapīrošanas tiesiskais ietvars un nodokļu režīms

27.04.2021.

Asociācijas iniciatīvas vēstule

**FINANŠU
NOZARES
ASOCIĀCIJA**

Doma laukums 8A-6, Rīga, LV-1050
Reģ. Nr. 40008002175
Tālrunis: 67284528
info@financelatvia.eu
www.financelatvia.eu

RĪGĀ

2021.gada 21.aprīlī
Nr. 1-23/058_e

**Finanšu ministrijai
Finanšu un kapitāla tirgus komisijai
Saeimas Finanšu sektora uzraudzības apakškomisijai**

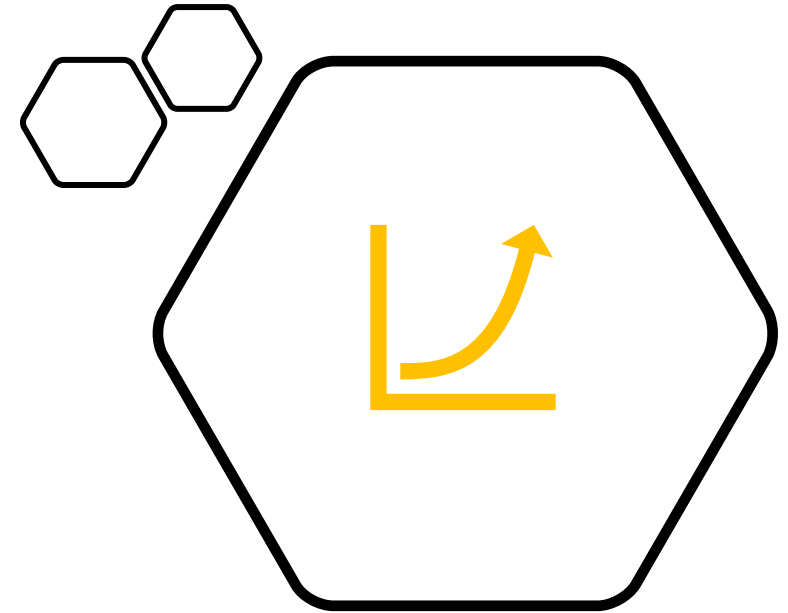
Informācijai:
**Latvijas Bankai
Ekonomikas ministrijai**

Visiem adresātiem paziņošanai e-adresē

Par vērtspapīrošanas tiesisko regulējumu un tautsaimniecības
dinamisku attīstību atbalstoša kapitāla tirgus nodokļu režīmu

Mērķi

- Piesaistīt finanšu līdzekļus jaunai kreditēšanai
- Veicināt kapitāla tirgus attīstību

Pamatojums

- Latvijas Bankas prezidents Mārtiņš Kazāks Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas 2021.gada 17.marta diskusijā "Dzīve pēc Covid-19 pandēmijas ar Covid" norādīja, lai veicinātu Latvijas izaugsmi papildus citām aktivitātēm lielāks **uzsvars jāliek uz dažādiem finanšu instrumentiem, tādējādi nauda ekonomikā apgrozītos vairākkārt.**
- MK Finanšu sektora attīstības plānā 2021. – 2023.gadam paredz veikt izvērtējumu par nepieciešamiem normatīvo aktu grozījumiem, lai, ievērojot arī nodokļu pretizvairīšanās normas, nodrošinātu nodokļu neitralitāti vērtspapīru emisijas un **vērtspapīrošanas darījumiem**, kā arī **izvērtēt iespējas novērst Latvijā vērtspapīrošanas darījumus kavējošus nodokļu elementus**, lai veicinātu līdzekļu piesaisti kapitāla tirgos.
- ERAB savā pētījumā Finanšu ministrijai norāda, ka **Latvijai saskata vērtspapīrošanas potenciālu**: bankām kā aktīvus izmatot tos, kas nekvalificējas segto obligāciju seguma portfelim, kā arī tādus aktīvus, kuru vērtspapīrošana ļautu mazināt slogu kapitālam. Tāpat ERAB redz potenciālu citiem aizdevējiem, kas nav bankas.

Kas ir vērtspapīrošana?

- Kāda riska pārnese, emitējot vērtspapīru. Piemēram, kredītrisku, kas izriet no līzinga vai citiem kredītlīgumiem (t.sk. ABS vērtspapīri).
- Kredīta devējs pārdod prasījumus, kas izriet no kredītportfeļa Vērtspapīrošanas sabiedrībai, kas tālāk emitē vērtspapīru, kuru pērk ieguldītāji.
- Procesu organizē licencēts ieguldījumu pakalpojumu sniedzējs (bankas, IBS).
- Kredīta devējs iegūst papildu līdzekļus jaunai kreditēšanai, samazina savu kredītrisku.
- Ieguldītāji – nopelna, jo viņiem maksā procentus.
- Kredītņēmēja stāvoklis nemainās.
- Vērtspapīrošana var attiekties arī uz citiem riskiem, ne tikai kredītrisku.

Ar ko tā atšķiras no uzņēmuma obligācijām?

- Uzņēmums emitē obligācijas – parāda vērtspapīru. Aizņemas naudu, izmanto attīstībai.
- Sagatavo prospektu vai piedāvājuma dokumentāciju (1 – 8 miljoni).
- Obligācijas var iekļaut regulētajā tirgū vai alternatīvajā tirgū, vai piedāvāt citādi.
- No 2,5 miljoniem obligāti izmanto licencētu ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju (banka, IBS).
- Nav nekāda starpnieka – pats uzņēmums risina savus jautājumus.

Kāpēc vajag likumu?

Vērtspapīrošanu **var veikt arī bez īpaša likuma**, bet likumu vajag:

- Ieguldītāju aizsardzībai.
- Procesa uzraudzībai sabiedrības interešu nodrošināšanai.
- Ekonomisku apsvērumu labad (nemotivējošs nodokļu režīms padara darbību ekonomiski nepamatotu).
- Kapitāla prasību izpildei (bankām).

Kāpēc nepietiek ar ES regulām?

- ES līmenī ir paredzēta t.s. STS vērstpapīrošana jeb vienkāršā, caurspīdīgā un standartizētā, kas piemērota lielākiem tirgiem un homogēniem portfeļiem.
- Vērstpapīrošana vispār ir izmantojama tā, kā ES tiesību aktos definēts, bet vietējā likumā ir jārisina citi papildu riski, piemēram, saistībā ar Vērstpapīrošanas sabiedrību, tās maksātspējas regulējumu.
- Vērstpapīriem parasti ir *tranši* (augstāka un zemāka riska laidieni ar atšķirīgiem noteikumiem). Tomēr, ja runājam par nebanku kredītiem, tas nav nepieciešams. Atsevišķas dalībvalstis paredz nacionālo regulējumu par strukturētiem finanšu darījumiem.

Ar ko tā atšķiras no segtajām obligācijām?

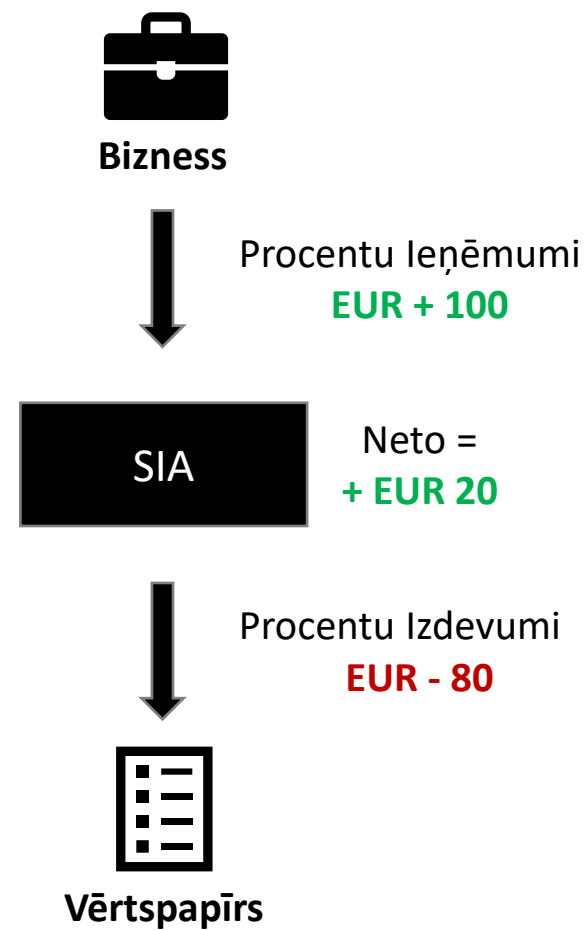
- Tikai banku produkts, liela apmēra emisijas.
- Banka saglabā atbildību ar savu bilanci.
- Ļoti specifiski un īpaši droši aktīvi, ko iekļauj seguma portfelī. Piemēram, ļoti augstas kvalitātes hipotekārie kredīti.
- Striktāks regulējums priekš visiem iesaistītajiem, mazāki procenti ieguldītājiem.
- Mazāks risks ieguldītājam, bet ieguldītāji parasti ir tikai pensiju fondi, bankas, centrālās bankas.

Nodokļi, kāpēc tas ir svarīgi?

- UIN regulējums ir veidots tā, ka plānās kapitalizācijas gadījumā procenti par saņemtu aizdevumu ir atskaitāmi tikai tad, ja aizdevējs ir banka.
- Dažādi izņēmumi paredzēti tikai publiskās apgrozības vērtspapīriem
 - Publiskā apgrozība = biržā (1.sarakstā) iekļautie vērtspapīri.
- Virkne uzņēmumu (*ELKO, Madara Cosmetics*) emitē finanšu instrumentus
 - Tiek sagatavots prospekts, ko apstiprina FKTK
 - Instrumenti tiek tirgoti 2.sarakstā vai bez biržas
 - Šie gadījumi nekvalificējas publiskās apgrozības izņēmumam, lai gan pēc būtības atbilst izņēmumam.
- Lai kāpinātu kapitāla tirgus darbības apjomus, ir jāpiesaista ārzemju, primāri Eiropas Savienības valstu ieguldītāji (arī fiziskas personas).
- Tas skar gan uzņēmumu obligāciju emisiju, gan vērstpapīrošanu.

Uzņēmuma ienākuma nodoklis

- Ja juridiskā persona vienlaikus ir tāda, kas:
 - Aizņemas – rodas procentu izdevumi par aizņēmuma lietošanu
 - Aizdod – rodas ienākumi par aizdevuma izsniegšanu.
- UIN likums pašlaik:
 - Ņem vērā tikai nodokļu maksātāja procentu izdevumus
 - Tādējādi ignorē nodokļa maksātāja darbības veidu.
- No veiktā pētījuma (nākamajā slaidā), izriet, ka finansējuma piesaistes kontekstā, salīdzinot ar visām ES dalībvalstīm:
 - **Latvijā šobrīd ir visnepievilcīgākais UIN piemērošanas režīms.**

Par D/E un EBITDA kritēriju piemērošanu visās ES dalībvalstīs

Nepieciešams: (1) atcelt D/E kritēriju un (2) ieviest neto procentu pieeju

		Austrija	Īrija	Kipra	Beļģija	Grieķija	Igaunija	Itālija	Luksemburga	Malta	Nīderlande	Polija	Portugāle	Rumānija	Somija	Spānija	Ungārija	Vācija	Zviedrija	Lietuva	Slovākija	Bulgārija	Čehija	Dānija	Francija	Horvātija	Slovēnija	Latvija		
D/E kritērijs	Tiek piemērots?	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Jā	Nē	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	
	Tikai neto procentu izmaksām?	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	Nē	n/a	Jā	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	
	Tikai saistītām personām?	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	Jā ^[2]	n/a	Nē	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Nē
EBITDA kritērijs	Tiek piemērots?	Nē	Nē	Jā ^[1]	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Nē	Jā	
	Tikai neto procentu izmaksām?	n/a	n/a	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Nē	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	n/a	Nē
	Tikai saistītām personām?	n/a	n/a	Jā	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	Jā	Nē	Nē	Nē	Nē	Nē	n/a	Nē	Nē
Tirgus cenu princips		Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	

¹ Nepiemēro vērtspārišanas uzņēmumiem

² Piemēro tikai gadījumā, ja procentu likme neatbilst tirgus cenu principam

Regulējums ir uzņēmējdarbību veicinošs
Regulējums ir uzņēmējdarbību kavējošs
Regulējums ir neitrāls

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

- Likums nosaka pienākumu veikt ieturējumu no visiem izmaksājamiem procentiem fiziskām personām
 - Tas ir nesamērīgs administratīvais slogs, jo jāziņo VID un jāietur IIN no katras veiktās izmaksas
 - Gada laikā tie ir vairāki miljoni darījumu – arī VID to nespēs operatīvi apstrādāt
 - Jāzina, vai obligacionārs ir rezidents/nerezidents un vai piemērojama konvencija un attiecīgi samazināta IIN likme, kam nepieciešams iegūt un VID apstiprināt rezidences apliecību.
- Persona maksā nodokli savā rezidences valstī – deklarē to pati.
- Latvijas emitentu obligācijas ir mazāk pievilcīgas gan Latvijas, gan ārvalstu investoriem
 - Ieguvums no investīcijas Latvijas emitentu obligācijās samazinās par nodokļu slogu (fiziskām personām 20% IIN)
 - Pašreizējais regulējums motivē veidot mākslīgas struktūras, piemēram, dibināt SIA, jo uz procentu izmaksām juridiskām personām neattiecas pienākums ieturēt nodokli.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

- Valstis, kurās nepastāv vispār vai vairumā gadījumu nepastāv pienākums ieturēt IIN no procentu maksājumiem nerezidentiem:
 - Luksemburga, Itālija, Malta, Kipra, Dānija, Somija - nav IIN ieturēšanas pienākuma no nerezidentiem
 - Francija, Ungārija, Īrija - atbrīvojums ir piemērojams, ja procenti tiek maksāti tādas valsts rezidentam, ar kuru ir noslēgta nodokļu konvencija
 - Nīderlande un Igaunija - procentu maksājumiem piemēro IIN tikai tad, ja tie tieši vai netieši ir saistīti ar šajās valstīs esošu nekustamo īpašumu vai gadījumā, ja nerezidentam ir būtiska līdzdalība šīs valsts uzņēmumā
 - Lietuvā ir īpašs IIN izņēmumu loks.
- Secinājums:
 - Izdevīgāk izmantot citu jurisdikciju Vērstpapīrošanas sabiedrības dibināšanai
 - **Lietuva un Igaunija piedāvā labvēlīgāku nodokļu regulējumu:**
 - Gan nodokļu maksātājiem
 - Gan ieguldītājiem (fiziskām personām rezidentiem un nerezidentiem)

Ierosinājumi

- Pieņemt Latvijā nepieciešamos tiesību aktus vērstpapīrošanas procesa/strukturētu finanšu darījumu reglamentēšanai visplašākajā iespējamajā tvērumā (gan to, ko prasa ES tiesību akti, gan plašāk).
- Paredzēt UIN likuma šaurās kapitalizācijas ierobežojumu pielīdzināšanu citu ES dalībvalstu regulējumam saskaņā ar Pretizvairīšanās direktīvas (ATAD direktīva) noteikumiem.
- Paredzēt, ka iedzīvotāju ienākuma nodoklis nav ieturams no procentiem, kas tiek maksāti par publiski piedāvātu finanšu instrumentu, nevis tikai publiskā apgrozībā esošu finanšu instrumentu.

Vērtspapīrošanas tiesiskais ietvars un nodokļu režīms

27.04.2021.